

บทบาทและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมเศรษฐกิจ (ส่วนที่หนึ่ง)

บรรยายโดย ดร.สรวิวัฒน์ วิชาลาภรณ์

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมนุษย์และบทบาทในสังคมเศรษฐกิจ
- เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมเศรษฐกิจ

ความนำ

- การปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญแก่ "มนุษย์"
- บริบททางเศรษฐศาสตร์เป็นไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีของมนุษย์
- แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พยายามเข้าหาจุดสมดุล หรือความพอดีที่ลงตัวได้ทั้งในเชิงวัตถุและจิตใจ
- การทำความเข้าใจสู่ศูนย์กลางที่เป็นเรื่องของ "มนุษย์" หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ภายใต้ "สังคมเศรษฐกิจ (Socio-economics)" จึงควรแก่การศึกษา

ความเป็นมนุษย์

- มนุษย์มีลักษณะพิเศษด้วยท่าเดินที่ตั้งตรง (Upright giant)
- มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ก็คือ "มนุษย์มีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์"
- มีความต้องการใช้ชีวิตอยู่กับสังคม และอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม (Gregarious)
- การคิดเชิงสร้างสรรค์

“การคิดเชิงสร้างสรรค์”

- คิดอย่างเป็นนามธรรม โดยใช้สัญลักษณ์ (Symbols) แนวคิด (Concepts) และภาษา (Languages)
- มีจินตนาการ สามารถคิดเชื่อมต่อ

4

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์

แนวคิดในการพิจารณาทำความเข้าใจถึงความเป็นมนุษย์อยู่มีอย่างมากมายในหลายแง่มุม ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดที่น่าสนใจบางประการ ได้แก่ มนุษยนิยม อรรถประโยชน์นิยม ปฏิฐานนิยม เหตุผลนิยม และปัจเจกชนนิยม

- แนวคิดมนุษยนิยม (Humanism):
 - มีการเติบโต พัฒนา
 - ถือว่า “การให้ ไม่เห็นแก่ตัว” เป็นธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์
 - มนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งต่างๆโดยรอบ
 - ไม่อ้างอิงสิ่งเหนือธรรมชาติในการอธิบาย

5

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์

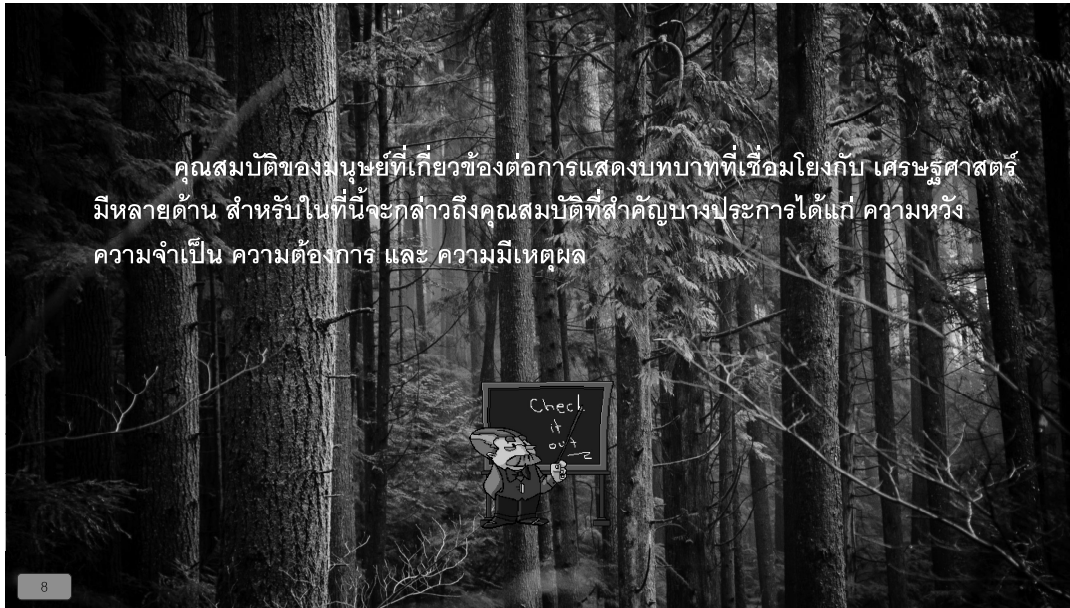
- แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) :
 - การแสวงหาความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี
 - มุ่งหาความเพลิดเพลิน (Pleasure) หลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Pain)
 - แนวคิดเชิงสุขนิยม
 - “ความเห็นแก่ตัว และ มองประโยชน์ส่วนตน” เป็นธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์
- แนวคิดปฏิฐานนิยม (Positivism) :
 - ความรู้มาจากการประสบการณ์จากธรรมชาติ และ องค์ความรู้ที่มีมาก่อน เชื่อในเหตุผล
 - เอกภพมีสภาพของการเคลื่อนไหวต่อเนื่องเสมือนเครื่องจักรที่ทุกควบคุมโดยกฎอันคงที่ เช่นเดียวกับมนุษย์

6

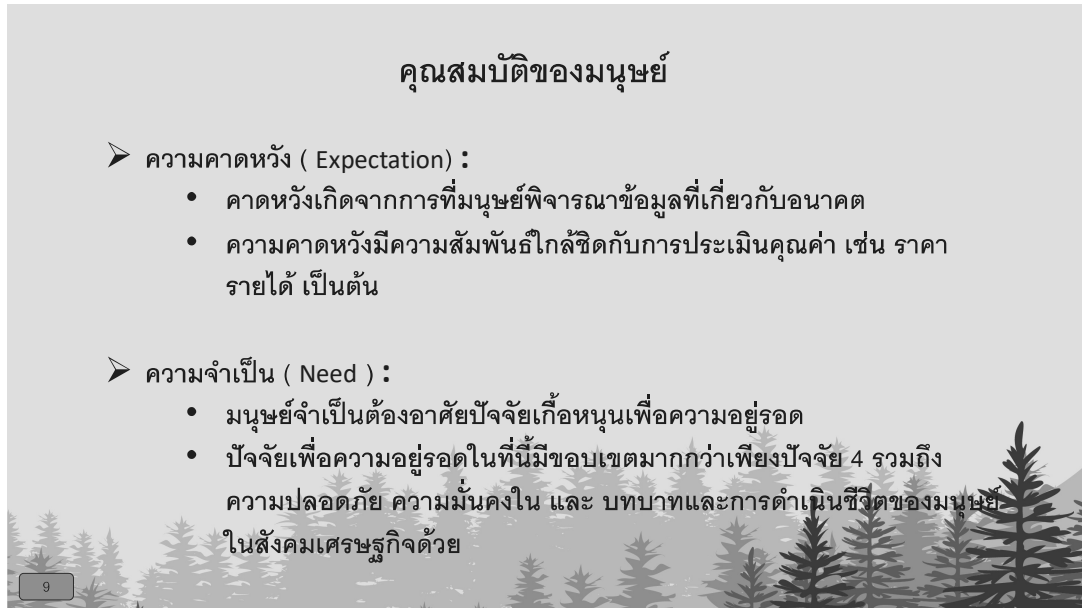
แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์

- พิจารณามนุษย์ที่ไม่รวมไปถึงความรู้สึกนึกคิดและจิตวิญญาณ
- มีการมองคล้าย แนวคิดวัตถุนิยม (Materialism) และ แนวคิดนิยัตินิยม (Determinism)- เป็นแนวคิดทางปรัชญาที่เชื่อว่า เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นถูกกำหนดอย่างสมบูรณ์โดยสาเหตุที่เกิดขึ้นก่อนหน้า
- แนวคิดเหตุผลนิยม (Rationalism) :
 - ความรู้มาจากการตรวจสอบของเหตุผล ไม่ใช่มาจากประสบการณ์ การสังเกต ตั้งแนวทางประจักษ์นิยม (Empiricism)
- แนวคิดปัจเจกชนนิยม (Individualism) :
 - ความสนใจในแต่ละบุคคลมีความสำคัญมากกว่ากลุ่มทางสังคม
 - คำนึงกับแนวคิดเชิงการให้ความสำคัญกับส่วนรวม (Collectivism)

7

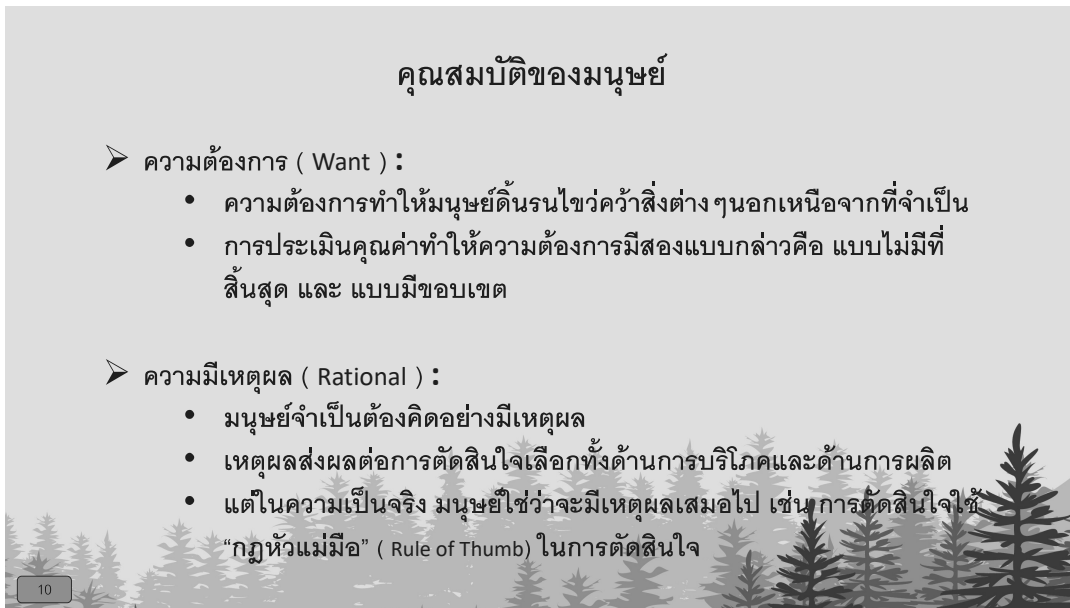

คุณสมบัติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องต่อการแสดงบทบาทที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐศาสตร์ มีหลายด้าน สำหรับในที่นี้จะกล่าวถึงคุณสมบัติที่สำคัญบางประการได้แก่ ความหวัง ความจำเป็น ความต้องการ และ ความมีเหตุผล

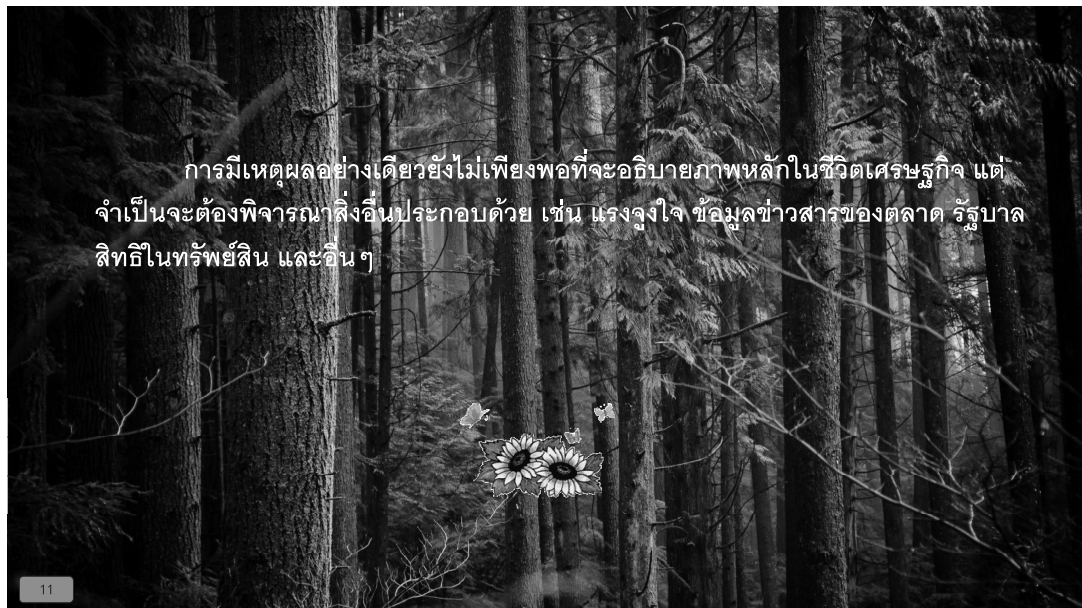
คุณสมบัติของมนุษย์

- ความคาดหวัง (Expectation) :
 - ความคาดหวังเกิดจากการที่มนุษย์พิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอนาคต
 - ความคาดหวังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการประเมินคุณค่า เช่น ราคา รายได้ เป็นต้น
- ความจำเป็น (Need) :
 - มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อความอยู่รอด
 - ปัจจัยเพื่อความอยู่รอดในที่นี้มีขอบเขตมากกว่าเพียงปัจจัย 4 รวมถึงความปลอดภัย ความมั่นคงใน และ บทบาทและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมเศรษฐกิจด้วย

คุณสมบัติของมนุษย์

- ความต้องการ (Want) :
 - ความต้องการทำให้มนุษย์ดิ้นรนไขว่คว้าสิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากที่จำเป็น
 - การประเมินคุณค่าทำให้ความต้องการมีสองแบบกล่าวคือ แบบไม่มีที่สิ้นสุด และ แบบมีขอบเขต
- ความมีเหตุผล (Rational) :
 - มนุษย์จำเป็นต้องคิดอย่างมีเหตุผล
 - เหตุผลส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกทั้งด้านการบริโภคและด้านการผลิต
 - แต่ในความเป็นจริง มนุษย์เชื่อว่าจะมีเหตุผลเสมอไป เช่น การตัดสินใจใช้ “กฎหัวแม่มือ” (Rule of Thumb) ในการตัดสินใจ

การมีเหตุผลอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายภาพหลักในชีวิตเศรษฐกิจ แต่จำเป็นจะต้องพิจารณาสิ่งอื่นประกอบด้วย เช่น แรงจูงใจ ข้อมูลข่าวสารของตลาด รัฐบาล สิทธิในทรัพย์สิน และอื่น ๆ

ข้อมูลข่าวสาร(Information)และสังคมเศรษฐกิจ

- ข้อมูลที่สมบูรณ์แบบ (Perfect information) คือเมื่อเรารู้ข้อมูลทุกอย่างที่จำเป็นในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุด นักเศรษฐศาสตร์มักสมมติว่า ผู้อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุกคนมีข้อมูลที่สมบูรณ์ แต่ในความเป็นจริง มีสาเหตุหลายประการที่เราอาจไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์หรือเหมาะสม
- ข้อมูลที่ไม่สมมาตร (Asymmetric information) ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หมายถึง การขาดข้อมูลโดยทั่วไป มักเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งในธุรกรรมมีความรู้มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง และอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงความรู้ที่ฝ่ายเดิมมีได้ สิ่งนี้นำไปสู่ผลลัพธ์ของตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพ

12

ข้อมูลข่าวสาร(Information)และสังคมเศรษฐกิจ

- ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ค่าเสียโอกาสคือผลประโยชน์ที่เสียไปซึ่งจะได้รับจากตัวเลือกที่ไม่ได้เลือก และการพิจารณาค่าเสียโอกาสสามารถชี้แนะบุคคลและองค์กรไปสู่การตัดสินใจที่เกิดประโยชน์ที่สูงกว่าได้
- ข่าวปลอม (Fake News) ข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) ซึ่งสามารถส่งผลกระทบทั้งในการดำรงชีวิตโดยทั่วไปและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

13

ปัจจุบันนี้ได้พบว่าการพิจารณาปรากฏการณ์ใดๆในเชิงแยกส่วน หรือจากเพียงบางแง่มุมของความจริง ย่อมมีอาจทำให้เข้าใจสภาวะที่เป็นจริงทั้งหมด การพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) เป็นทางสู่ความเข้าใจสภาวะที่เป็นจริง

14

องค์รวมแห่งความเป็นมนุษย์

สำหรับมนุษย์ที่ใช้ชีวิตอยู่กับสังคมหนึ่งๆ สามารถแยกเป็น 2 ส่วน คือ รูปธรรม (Concrete) และนามธรรม (Abstract)

- รูปธรรม (Concrete)
 - เชิงสรีระ รูปร่างหน้าตา บุคลิกลักษณะ
- นามธรรม (Abstract)
 - มิติวัตถุวิสัย (Objective) : มนุษย์แสดงบทบาทอย่างหลากหลายในฐานะเป็นบุคคล (Person)
 - มิติจิตวิสัย (Subjective) : มนุษย์แสดงออกตามความคิด ความรู้สึก รวมทั้งคุณสมบัติ นามธรรมที่ได้กล่าวไว้แล้ว คือ ความศรัทธา ความจำเป็น ความต้องการ และเหตุผล ซึ่งอาจมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

15

องค์รวมแห่งความเป็นมนุษย์

➤ แนวคิดเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ (Existence)

- การมีชีวิตอยู่อย่างมีความคิดหรือสำนึก
 - คิดอย่างเป็นนามธรรมและสร้างสรรค์
- มนุษย์สามารถสร้างสรรค์เงื่อนไขทางสังคมเพื่อการมีชีวิตอยู่ของตนได้ในทางที่ดีกว่าเดิมหรือตกต่ำลงไปกว่าเดิมก็ได้
 - เทคโนโลยีมีทั้งทางบวกและลบ
 - * เครือข่ายทางการสื่อสาร
 - * ระบบเงินตราดิจิทัล

16

ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์มิได้อยู่ที่ความงามของรูปร่างหน้าตา เงินตราหรือตำแหน่งที่สมมติขึ้นเชิงรูปธรรม แต่ด้วยมิติแห่งนามธรรม และด้วยศักยภาพอันยิ่งใหญ่ที่ซ่อนอยู่ในมนุษย์นี้เองสามารถทำให้มนุษย์บรรลุความเป็นมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยความสุข และความสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

17

อันมนุษย์แบบใดที่ว่างาม หรือเพียงขามมองให้เส่นหา
หรือมากมีเงินทองให้ต้องตา หรือคุณค่าควรมาจากภายใน

18

สิ้นสุดการบรรยายส่วนที่หนึ่ง

Thank you!